

Inkluderende logopædisk praksis i det specialpædagogiske felt

Oplæg på grundlag af masterprojekt i specialpædagogik
2011

Alf - Nyborg Strand
27.3.2012

Oversigt

1. Projektets sigte
2. Projektets analysestrategi
3. Projektets fund – faglig selvforståelse
4. Inklusionsfordringen
 - inklusionsvisionens nøglebegreber
 - Individ – relationsperspektiv
5. Almen-, specialpædagogik og inklusion
6. Analyse
7. Inklusionsfordringen
 - Inklusionens paradoks og dilemma
8. Udfordringen – paradigmeskift
9. Det dobbelte blik
10. Det konsultative møde

Projektets sigte

- Logopædi og inklusion
 - Hvorvidt fremmer logopæder inklusion ud fra deres praksis?
 - Udgangspunkt i fortællinger om praksis
 - Skal man forandre praksis, er det med afsat i eksisterende praksis.
Bottom-up perspektiv
 - Læreren/pædagogen som den lærende
 - Faglig selvforståelse
 - Hvordan kan logopædien forstås i en inklusionsperspektiv og hvad fordrer det af logopæden som fagperson.

Projektets analysestrategi

- Socialkonstruktivistisk forståelsesramme
- Narrativ dokumentation
 - 5 fortællinger om vellykket logopædisk praksis
- Diskursanalyse
 - Bygget op over fundne nøglebegreber / nodalpunkter i fortællingerne
- Faglig selvforståelse – forståelseshorizonten sætter den faglige ramme
- Luhmanns systemteori
 - Fundene set med et systemteoretisk blik i forhold til inklusion

Projektets fund

faglig selvforståelse

- For et barn i sproglige vanskeligheder fremtræder sproget som en faktor, der har betydning for hele barnets udvikling.
- Sproget er et afgørende medie i barnets kommunikation, og sproget rækker ud over en funktion som kun et funktionelt system.
- I alle 5 fortællinger er logopæderne aktive i forhold til undersøgelse, vurdering, undervisning, vejledning/supervision

Projektets fund

faglig selvforståelse - problemforståelse

- I problemforståelsen er logopædernes blik rettet mod
 - børnenes sproglige vanskeligheder
 - undersøgelse og vurdering af vanskelighedernes art og omfang
 - generelle forhold, hvor deltagelse og specielt relationelle forhold er emner både for barnet aktuelt og på sigt.

Projektets fund

faglig selvforståelse - løsningsforståelse

- I løsningsforståelse er logopæderne rettet mod
 - sprogligt arbejde i meningsfulde sammenhænge tilpasset barnet
 - indsatser iværksat i barnets kontekst, hvor forældrene er de primære sammen med dagtilbud.
 - Barnets relationer og relationer omkring barnet i fokus som en central forudsætning for sproglig læring.

Projektets fund

faglig selvforståelse – relation til forældre

- Forældrene er en del af logopædernes genstandsfelt, og relationen tillægges betydning og er præget af accept, anerkendelse, involvering, ligestilling, samarbejde og formidling.
- Forældrene ses i subjektpositioner, der skal hjælpes, hvilket kan lykkes gennem logopædisk indsats
- Det er et logopædisk mål, at forældre er en del af processen og gøres aktive i forhold til deres børns sprogtilegnelse.

Projektets fund

faglig selvforståelse – relation til forældre

- Logopæden fremstår i forhold til forældre
 - tilbageholdende, lyttende, ventende og samtidig initiativrig
 - med faglige viden
 - relationelt kompetent.

Projektets fund

faglig selvforståelse – relation til dagtilbud

- Betydningsfuldt for den sproglige indsats
- Logopæderne ser sig som en vidende samarbejdspartner, der kvalificerer det sproglige arbejde i forhold til børn i sproglige vanskeligheder.
- Logopæden ser sig som vejleder og supervisor, igangsætter af indsatser

Projektets fund

faglig selvforståelse

- Identificerede fokusskift
 - Fra at forstå barnets sproglige vanskeligheder som et funktionsmangel til at forstå sprogudviklingen som en del af hele barnets udvikling.
 - Fra fokus på problemet og arbejde med det til fokus på barnets kompetencer og arbejde med problemet gennem barnets kompetencer i barnets kontekst
 - Forældre
 - Personale
 - Som en del af almenmiljøet

Inklusionsfordringen

inklusionsvisionens nøglebegreber

- Inkluderingsfordringen indeholder 4 faktorer, der skal være til stede:
 - *Fysisk tilstedeværelse i 'sin' lokale institution*
 - *Accept og anerkendelse fra institutionens medarbejdere og øvrige børn*
 - *Aktiv deltagelse i fællesskabets aktiviteter*
 - *Rum for positiv selvudvikling (fagligt, socialt og personlighedsmæssigt)*

(Peter Farell i (Egelund, Tetler, & Andersen, 2009)274)

Inklusionsfordringen

individ- og relationsperspektiv

- Integrationen og individperspektiv
 - Barnet har problemet
 - Barnet bærer ansvaret for at deltagelse lykkes
- Inklusion og relationsperspektiv
 - Relationerne er vanskelighederne
 - Barnets omverden har ansvaret for at deltagelse lykkes

Almen- og specialpædagogik

- Almenpædagogikken: den vej man under almindelig forudsætninger går for at støtte en udvikling/læring
- Specialpædagogikken defineres
 - I en psyko-medicinsk forståelse ud fra en diagnosetænkning (individperspektiv, liniær tænkning): en diagnose / funktionsnedsættelse udløser bestemte tiltag (Kirkebæk 2010)
 - I en inklusionsforståelse (relationsperspektiv): det særlige der skal til for at undgå udgrænsning (Egelund, 2009)

Relationsfokus

Med inklusionsparadigmet er der et fokusskift fra

- læring
til
- læring og deltagelse eller læring gennem deltagelse

Relationsfokus

- Relationer er en væsentlig forudsætning for læring (Fisker, 2010, Tomasello 2005)
- Relationer skal indeholde deltagelse

Specialpædagogik og inklusion

- I en inklusionsforståelse (relationsperspektiv)
 - At indrette barnets miljø så det med sine særlige forudsætninger kan være deltagende, accepteret, udvikle positivt selvbillede og i læring
- Have blik for individet for at finde det særlige
- Inklusionskravet om at gøre det særlige alment
- Fordring om ændring af det almene

Projektets analyse

Undersøgelsen peger på, at

- logopæderne har alle inklusionens elementer i deres faglige selvforståelse
- logopæderne har i deres selvforståelse barnets læring i fokus med særligt blik for omgivelserne som medie for barnets læring.
- omgivelserne skal indrettes på barnet, som lærer gennem omgivelsernes indsats

Projektets analyse

- Logopædens fokus er det enkelte barns læring i et individperspektiv, hvor relationer primært er medie til individets læring.
- Individperspektivet er en barriere for inklusionstænkningen, da barnet i individperspektivet er bærer af problemet.

Paradigmeskift

Inklusionens forandringskrav

- Relationstænkningens logik med problem- og løsningsforståelse i relationer. Relationer har egen værdi.
- Manglende deltagelse initierer det specialpædagogiske blik
- Konsekvenser for undersøgelse, vurdering og foranstaltning

Inklusionsfordringen

inklusionens paradoks

- Samtidigheden af det særlige og det almene er paradoksalt, fordi det særlige ikke kan opretholde sin særlige status, når det bliver alment (Tetler, 2011)

Inklusionsfordringen

inklusionens dilemma

- samtidigheden af hensynet til individet og fællesskabets opretholdelse og udvikling (Pedersen, 2009).
- Det kan ikke løses
- Man kan leve i det og med det

Udfordringen

- At arbejde i dilemmaet : at etablere fællesskaber og bevare hensyn til det særlige
- En særlig fordring til specialisten
 - Fokus på individet
 - Fokus på fællesskabet
- 2 iagttagelsespositioner, som man ikke kan have samtidigt.
- Inklusionens fordring: specialisten kan skifte mellem perspektiverne

Udfordringen

- Redefinere specialpædagogikken
 - fra det kompensatoriske
 - til et dilemmaperspektiv (Nilholm, 2010)

Det dobbelte blik - dilemmaperspektiv

- Inklusionens specialist kan
 - Undersøge, analysere og vurdere et barns kompetencer i forskellige kontekster.
 - Vurdere hvad der skal til for at barnet bliver deltagende og lærende - Kompensatorisk
- Skifte iagttagelsesposition til relationsperspektiv
- Bruge sin viden om barnet og sammenholde det med viden om barnets miljø for at kunne gøre det specielle, det særlige, alment
- Inklusionsfordringen ligger i specialistens forslag til foranstaltning

Det konsultative møde og inklusionsfordringen

- Relationsstækning
 - At skabe dialog og relationer er et kernebegreb i selvforståelsen
 - Konstruere forståelse i et fællesskab er kernen i den konsultative tilgang – samskabelse (Nielsen, 1996)
- Inklusionens nøglebegreber
 - *tilstedeværelse*
 - *accept*
 - *aktiv deltagelse*
 - *udvikling af positivt selvbillede* (Tetler, 2011)

Det konsultative møde og inklusionsfordringen

- Samskabelse gennem nysgerrighed
- Specialisten som den lærende / skabende
- Facilitering
- Relationsfokus
- Samtidig brug af specialiseret viden
 - Udredning / undervisning / behandling
 - Facilitering gennem relationer